Маўленчая размінка. Выразна прачытайце скорагаворку з інтанацыяй паведамлення, пытання і радаснага здзіўлення. Вымаўляйце правільна гукі [дз’], [ч], [ц’], [р].

СКОРАГАВОРКА

Раніцою золкай
Цецярук з **цяце́р**кай
Пры**в**ялі ў **дзіцяч**ы сад
Чаты**р**ох **цецер**анят.
Міхась Пазнякоў.

Па́л — агонь.
Заўзя́та — тут: рабіць нешта напорыста, упарта.

УЛАДЗІМІР МЯЖЭВІЧ

Цяцерка

Мы рабілі ўсё, што маглі, але агонь не сціхаў. Моцны вецер падхопліваў кавалкі сухой драўніны, перакідваў іх у лес. Макае́д на сваім вяку гасіў не адзін пажар. Бачыў усякае, але такой вялікай бяды не здаралася.

Правообладатель Национальный институт образования

— Застаецца адно — пусціць сустрэчны пал, — сказаў Макаед. — Толькі так можна спыніць агонь.

Блізка ад мяне працаваў дванаццацігадовы Рыгорка, сын лесніка. Мы з ім рыхтавалі сухое ламачча, каб пусціць сустрэчны агонь.

— Дзядзька! — пачуў я раптам голас Рыгоркі. — Хутчэй сюды!

— А што такое?

— Тут птушка!

Пафантазіруйце, што адбудзецца далей. Як павядуць сябе героі?

Падобная на хатнюю курыцу, шэрая цяцерка заўзята аддзірала кіпцюрамі верхні пласт сухога перагною. Цяцерка ратавала ад агню сваіх дзяцей! Яна паглыбляла равок, каб не пусціць агонь да гнязда.

— Трэба ёй дапамагчы! — сказаў Рыгорка.

— Можа, перанесці гняздо ў бяспечнае месца? — прапанаваў я.

— А ці паляціць за ім цяцерка?

— Разважаць няма калі.

Цяцерка пачала мітусліва кружыць. Яна ледзь не біла нас крыламі, пагрозліва шыпела. Птушаняты пішчалі. Я сам хацеў узяць гняздо, але не змог. Цяцерка зрабіла яго з сухой травы, што

Правообладатель Национальный институт образования

расла пад бярозкай, і яно было нібы прышыта да зямлі.

— Рыгорка, хутчэй рыдлёўку!

Мы зрэзалі тонкі пласт зямлі разам з гняздом. Недалёка была паляна, а за ёй — лес, якому пажар не пагражаў. Мы з Рыгоркам кінуліся туды. Я на рыдлёўцы нёс гняздо, а Рыгорка падтрымліваў яго, каб не ссунулася.

— Загінуць птушкі без мамкі, — пашкадаваў Рыгорка, калі мы ўладкавалі іх на новым месцы.

— Пачакай, можа, яшчэ прыляціць.

І сапраўды, праз некалькі хвілін мы ўбачылі нашу цяцерку.

Як мы ўзрадаваліся! А яна падляцела да нас і дзеўбанула Рыгорку ў патыліцу. Але хлопчык не пакрыўдзіўся. Зразумеў, што гэта ад трывогі і страху за дзяцей.

Паводле Уладзіміра Мяжэвіча.

Правообладатель Национальный институт образования

1. Якое няшчасце здарылася ў лесе?
2. Хто тушыў агонь? Як удалося прыпыніць яго?
3. Як паводзіла сябе птушка ў час пажару? Прачытайце адпаведныя радкі.
4. Чаму яна біла ратавальнікаў крыламі, шыпела, а пазней нават дзеўбанула Рыгорку ў патыліцу?
5. Якую дапамогу аказалі цяцерцы з цецеранятамі героі апавядання? Ацаніце іх учынак.
6. Што абазначае выраз «І яно [гняздо] было нібы прышыта да зямлі»?
7. Чаму ратавальнікі не бралі птушанят у рукі, а зразалі гняздо рыдлёўкай?
8. На якую тэму напісаны гэты твор?

Перакажыце змест твора па пытаннях.

1. Якая бяда здарылася ў лесе?
2. Што прапанаваў ляснік Макаед, каб спыніць агонь?
3. Каго ўбачыў Рыгорка на зямлі?
4. Якім чынам цяцерка ратавала сваіх дзяцей?
5. Што зрабілі героі апавядання, каб дапамагчы птушкам у бядзе?
6. Як паводзіла сябе цяцерка-маці ў час дапамогі?
7. Што хвалявала Рыгорку, калі яны пераносілі птушынае гняздо?
8. Чаму ўзрадаваліся героі апавядання?

Правообладатель Национальный институт образования

Давайце абмяркуем. Чаму апавяданне «Цяцерка» ўключана ў раздзел «Чалавек без Радзімы, што салавей без песні»? Абгрунтуйце сваю думку.

Маўленчая размінка. Прачытайце загадкі. Пра якія палявыя расліны гаворыцца ў іх? Пры чытанні звяртайце ўвагу на правільнае вымаўленне гукаў [ў], [дз’], [г], [ч], [ц’].

ЗАГАДКІ

Жоўтае мора ля вёскі
Ціха шапоча, шуміць.
Сіняе вочка валошкі
Светла навокал глядзіць.

За дарогаю на полі
Прыгажун сцяной стаіць.
Стройны, сонечны, вясёлы,
Завушніцамі звініць.

Міхась Пазнякоў.

Прыва́бны — прыемны, чароўны.
Спо́рыцца дбайна — тут: праца ідзе паспяхова.

Правообладатель Национальный институт образования